

LÄNSSTYRELSEN KALMAR LÄN INFORMERAR

När får jag mitt bistånd? (III)

Ej verkställda domar och beslut enligt SoL
och LSS i Kalmar län den 31 dec 2002

När får jag mitt bistånd ? (III)

- Ej verkställda domar och beslut enligt SoL och LSS
i Kalmar län den 31 dec 2002.

Meddelande 2003:14

ISSN 0348-8748

ISRN LSTY-H-M—2003/14 --SE

Utgiven av: Länsstyrelsen Kalmar län,
Ansvarig enhet: Rättsenheten
Författare: Cristina Johnsson
Tryckt hos: Länsstyrelsens tryckeri, augusti 2003
Upplaga: 100 ex

Förord

Länsstyrelsen Kalmar län har på Regeringens uppdrag granskat hur många beslut och domar, enligt socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS), som inte verkställts, samt hur många avslag som givits trots att den enskilde har behov av insatsen. Granskningen visar situationen den 31 december 2002. Samma granskning är genomförd i hela landet och har skett i samarbete med Socialstyrelsen.

Länsstyrelsen vill framföra sitt tack till berörd personal inom socialtjänsten som lämnat underlag till denna rapport.

Stig Lindahl
socialdirektör

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

BESLUT OCH DOMAR SOM INTE VERKSTÄLLTS – BAKGRUND	1
VAD SÄGER LAGEN?	1
NÄR SKA BESLUT OCH DOMAR VERKSTÄLLAS?	2
LÄNSSTYRELSENS ROLL	2
RÄTTSSÄKERHET	2
ICKE VERKSTÄLLDA BESLUT OCH DOMAR KALMAR LÄN 31 DEC 2001	3
LÄNSSTYRELSENS KOMMENTAR	5
LÄNSSTYRELSENS BEDÖMNING	5

Beslut och domar som inte verkställts – bakgrund.

Länsstyrelserna och Socialstyrelsen rapporterar årligen till Regeringen om utvecklingen av antalet ej verkställda beslut och domar enligt socialtjänstlagen (SoL) och Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Antalet ej verkställda beslut och domar har under de senaste åren ökat. Särskilt oroande är att det vid årsskiftet 2002-03 i landet fanns cirka 2500 beslut enligt SoL om insatser för äldre och funktionshindrade och cirka 2.800 beslut enligt LSS, som inte var verkställda. I Kalmar län fanns 34 beslut enligt SoL och 15 enligt LSS som inte hade verkställts.

Det finns vissa oklarheter om hur och när kommunerna ska fatta beslut och när ett beslut ska verkställas. Ett annat problem är också att det är få äldre som känner till möjligheten att överklaga ett negativt beslut till domstol. Ännu ett allvarligt problem är när en enskild får ett positivt beslut - men trots det inte får hjälpen inom rimlig tid. Detta kan betraktas som ett slags moment 22-liknande situation där den enskilde inte kan överklaga beslutet och heller inte får insatsen.

Regeringen har, via socialminister Lars Engqvist, uppmärksammat frågan och i höst kommer en utredning att tillsättas som ska arbeta under ett år. Utredningens uppdrag är att komma med förslag om hur rättssäkerheten för äldre och funktionshindrade ska stärkas och hur kommunerna lättare ska kunna planera sina insatser för dessa grupper.

Vad säger lagen?

Enligt 4 kap.1 § SoL har den som inte själv kan tillgodose sina behov eller få dem tillgodosedda på annat sätt rätt till bistånd bl.a. för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skäligen levnadsnivå.

Med livsföring i övrigt avses enligt prop. 2000/01:80 t.ex. hemtjänst och särskilt boende för äldre samt bostad med särskild stöd och service för funktionshindrade.

I 9 § LSS anges insatserna för särskilt stöd och särskild service till vissa funktionshindrade, det vill säga: personlig assistent, ledsagarservice, kontaktperson, rådgivning och annat personligt stöd, avlösarservice, korttidsvistelse och korttidsutlösning, boende för barn utanför föräldrahemmet, bostad med särskild service samt daglig verksamhet. Ansvar för rådgivning och annat personligt stöd åvilar landstinget medan övriga insatser tillhandahålls av kommunerna.

Enligt 7 § Förvaltningslagen (1986:223) ska en myndighet handlägga varje ärende där någon enskild är part så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Myndigheten har en serviceskyldighet till enskilda och ska uttrycka sig lättbegripligt och underlätta för den enskilde att ha med den att göra. Det kan t.ex. innebära att den enskilde får hjälp att överklaga ett negativt beslut.

Om en kommun inte fullgör vad som ålagts den i en lagakraftvunnen dom om rätt till bistånd enligt 4 kap.1 § SoL eller 9 § LSS får länsstyrelsen enligt 16 kap. 6a – 6d § § SoL och 28a – 28 d §§ LSS ansöka hos Länsrätten att en särskild avgift. Avgiften är lägst 10.00 kr och högst en

miljon kr. Om en kommun, trots att särskild avgift dömts ut, fortfarande underlåter att tillhandahålla biståndet, får en ny avgift dömas ut.

Enligt 13 kap.2§ SoL och 26 § LSS skall Länsstyrelsen verka för att kommuner och landsting planerar för att tillgodose framtida stöd och servicebehov till äldre och funktionshindrade.

När ska beslut och domar verkställas?

En dom i förvaltningsdomstol (t.ex. länsrätt) skall verkställas omedelbart, om inte domstolen har angett ett datum från vilket verkställighet skall ske.

Detsamma gäller beslut i en kommun, vilket också ska verkställas omedelbart eller från det datum som anges i beslutet.

Under hösten 2000 kom JO med ett särskilt yttrande (dnr 2577-2000) om verkställighet av positiva myndighetsbeslut beträffande särskilt boende enligt SoL och bostad med särskild service enligt LSS. I beslutet hänvisar JO till tidigare allmänna råd från Socialstyrelsen (SOSFS 1996:2), och menar att det som sades där även i fortsättningen kan tjäna som riktlinje:

– Framställan om plats i särskilt boende bör bifallas om den begärda insatsen kan tillhandahållas inom rimlig tid. Datum för inflyttning bör anges i beslutet. Vad som kan anses vara rimlig tid får bedömas i varje enskilt fall, men bör inte överstiga tre månader.

Gör kommunen bedömningen att beslutet inte kan verkställas inom denna tid (tre månader) ska framställan avslås.

I beslutet bör anges vilka alternativa insatser som kan erbjudas i avvaktan på att bostad kan erbjudas.

Länsstyrelsens roll

Enligt 26 § LSS och 13 kap. socialtjänstlagen har länsstyrelsen inom länet tillsyn över verksamhet enligt dessa lagar. Oftast är det kommunerna som bedriver verksamheten, men tillsynen kan även gälla landstinget och enskild verksamhet.

Länsstyrelsen ska informera och ge råd till enskilda och kommuner, verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov samt i övrigt se till att kommunerna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

En kommun eller ett landsting som inte verkställer en dom om insatser, t.ex. särskilt boende för äldre, skall enligt lagen åläggas att betala en särskild avgift. Den särskilda avgiften fastställs av länsrätten, efter ansökan av länsstyrelsen, till lägst tiotusen kronor och högst en miljon kronor.

Rättssäkerhet

Vad är rättvisa? Ordet är laddat och närmast omöjligt att besvara. Men när en lag är stiftad av de folkvalda ombuden i Riksdagen, blir det en juridisk fråga att lagen tillämpas konsekvent – *att lika fall bedöms lika*. Att så sker medför *förutsebarhet*, att man kan veta/ta reda vad lagen

säger och därmed kunna bedöma vad som gäller och vad man har rätt till. Dessa två – att lika fall bedöms lika och förutsebarhet – är de grundläggande kraven på rättssäkerhet.

Rättssäkerhet kan därmed betraktas som en viktig del av demokratin i Sverige.
(Källa: Norstedts Juridiska Handbok)

Icke verkställda beslut och domar Kalmar län 31 dec 2002

A. Socialtjänstlagen

Kommun	Beslut	Domar	Avslag trots behov	Varav överklagat
Kalmar	22	1	18	14
Borgholm	0	0	11	0
Emmaboda	0	0	0	0
Mönsterås	0	0	2	1
Nybro	2	0	0	0
Torsås	1	0	0	0
Vimmerby	0	0	2	1
Oskarshamn	5	0	0	0
Hultsfred	0	0	0	0
Mörbylånga	0	0	0	0
Västervik	4	0	0	0
Högsby	0	0	0	0
Totalt:	34	1	33	16

Ej verkställda beslut enligt SoL 1999-2002

Kommun	1999	2000	2001	2002
Kalmar	11	34	32	22
Oskarshamn	1	4	0	5
Västervik	6	7	7	4
Mörbylånga	0	11	1	0
Hultsfred	4	12	1	0
Nybro	0	0	0	2
Torsås	0	3	0	1
Mönsterås	0	0	1	0
Totalt:	22	71	42	34

B. Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade - LSS

Ej verkställda beslut och domar enligt LSS 31 dec. 2002

Kommun	Beslut	Domar	Avslag trots behov	Varav överklagat
Kalmar	4	17	26	26
Högsby	0	0	0	0
Emmaboda	0	0	0	0
Mönsterås	2	0	0	0
Torsås	0	0	0	0
Borgholm	0	0	0	0
Nybro	4	0	0	0
Vimmerby	1	0	0	0
Oskarshamn	2	0	0	0
Hultsfred	0	0	0	0
Mörbylånga	1	0	0	0
Västervik	1	0	8	1
Totalt:	15	17	34	27

Ej verkställda domar enl. LSS i två kommuner 1999-2002

Kommun	1999	2000	2001	2002
Kalmar	5	1	17	17
Västervik	0	0	1	0
Totalt:	5	1	18	17

Ej verkställda beslut enl. LSS 2000-2002

Kommun	2000	2001	2002
Emmaboda	3	1	0
Kalmar	5	3	4
Mönsterås	2	0	2
Nybro	0	0	4
Oskarshamn	1	1	2
Västervik	4	0	1
Torsås	3	0	0
Mörbylånga	0	1	1
Vimmerby	1	4	1
Totalt:	19	10	15

Länsstyrelsens kommentar

Undersökningen visar att antalet ej verkställda domar enligt LSS inte minskat mer än marginellt sedan föregående mätning för 1 år sedan. Antalet domar enligt SoL minskar däremot sedan året, innan från 4 till 1 dom. Antalet ej verkställda beslut enligt LSS har ökat, medan besluten enligt SoL har minskat i antal, men det är fortfarande ett stort antal beslut som inte har verkställts. I Kalmar kommun är 18 beslut om insatsen kontaktfamilj/kontaktperson till barn under 15 år inte verkställda.

Antalet avslagsbeslut, trots att kommunen bedömt att behov av insatsen finns, ökar och det är mindre än hälften som överklagar beslut enligt SoL. Andelen som överklagar beslut enligt LSS är högre, men det är en ojämn fördelning mellan kommunerna. I någon kommun överklagas merparten av dem som fått avslag, medan i andra knappt några.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen ser med stor oro på att positiva beslut och domar inte verkställs fullt ut i länets kommuner. Det är angeläget att påpeka att både domar och beslut skall verkställas omedelbart. Det finns risk för att enskilda människor, som redan tidigare befinner sig en svår situation, riskerar en avsevärd rättsförlust. De människor som får beslut om insatser enligt SoL och LSS, har ofta ett avsevärt behov av samhällets stöd och många har också svårt att själv föra sin talan. I Kalmar kommun finns ett stort antal beslut om kontaktfamilj/kontaktperson till barn under 15 år inte verkställda, vilket är oroande. Det är mycket angeläget att slå vakt om rättssäkerheten för både barn och vuxna.

Det är anmärkningsvärt att inte fler som får ett negativt beslut – särskilt där även kommunen bedömt att man har behov av insatsen - överklagar beslutet till domstol. Socialtjänsten har skyldighet både att informera om rätten att överklaga beslut till förvaltningsdomstolar och att praktiskt hjälpa till med inlagan till domstolen. Det är tydligt att detta fungerar väl på Omsorgsförvaltningen i Kalmar kommun, men det finns brister i flera andra kommuner i länet.

Det har också förekommit att kommuner i dröjer i flera månader med att fatta beslut, trots att den enskilde har stort behov av den insats som söks. Skälet till dröjsmålet har oftast varit att det inte funnits någon ledig plats i ett särskilt boende. Att avstå från att fatta beslut är helt oacceptabelt, enligt Länsstyrelsens mening. Även detta är en viktig rättssäkerhetsfråga för den enskilde.

Varför verkställs inte beslut och domar inom rimlig tid? Givetvis är detta en fråga om kommunernas ekonomi – men kan även vara en fråga om planering. Det är troligt att god framförhållning i kommunerna ger bättre och billigare verksamhet, även för äldre och funktionshindrade. Den nya Bostadsförsörjningslagen (prop. 2000/01:26), som gäller från 1 januari 2001, förtydligar kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen och även länsstyrelsens roll i planeringsarbetet. Varje kommun ska planera för bostadsförsörjningen så att alla i kommunen kan leva i goda bostäder och i en bra boendemiljö. Länsstyrelsen ska särskilt uppmärksamma hur behovet av bostäder för äldre och funktionshindrade tillgodoses och lämna råd och underlag till kommunernas planering. Att planera för bostäder, i vilket ingår särskilda boendeformer, är en i allra

högsta grad sektorsövergripande fråga och där socialtjänsten har en viktig funktion att fylla.

Länsstyrelsen i Kalmar kommer i oktober månad att arrangera ett seminarium kring dessa frågor, där såväl kommunledningar som socialtjänsten är inbjudna.